AHOLI ORASIDA VIRUSLI GEPATIT A KASALLIGINING EPIDEMIOLOGIYASI VA PROFILAKTIKASI

Maxmudova Lola Baxromovna
Samarqand davlat tibbiyot universteti “
Epidemiologiya” kafedrasi dotsenti
Elmurodov Akbar Ravshan o‘g‘li
Samarqand davlat tibbiyot universiteti,
“Epidemiologiya” kafedrasi 1-bosqich ordenatori
Namozov Sardor Namozovich
Samarqand davlat tibbiyot universiteti,
“Epidemiologiya” kafedrasi 1-bosqich ordenatori

Annotatsiya: Mazkur maqolada virusli gepatit A kasalligining epidemiologik xususiyatlari, yuqish mexanizmi, infeksiya manbai, xavf omillari hamda kasallikning oldini olish choralari yoritilgan. Gepatit A asosan fekal-oral yo‘l bilan, jumladan, ifloslangan suv va oziq-ovqat mahsulotlari hamda gigiyena qoidalariga rioya qilmaslik orqali yuqadi. Maqolada sanitariya-gigiyena talablariga amal qilish, xavfsiz ichimlik suvi bilan ta’minlash, oziq-ovqat xavfsizligi, aholini xabardor qilish va emlashning profilaktikadagi o‘rni ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, kasallikning tarqalishini kamaytirishda tibbiyot muassasalari, sanitariya-epidemiologiya xizmatlari va aholining hamkorligi muhimligi ta’kidlanadi.

Kalit so‘zlar: virusli gepatit A, epidemiologiya, fekal-oral yuqish, sanitariya-gigiyena, profilaktika, emlash, ichimlik suvi, oziq-ovqat xavfsizligi.

ЭПИДЕМИОЛОГИЯ И ПРОФИЛАКТИКА ВИРУСНОГО ГЕПАТИТА А СРЕДИ НАСЕЛЕНИЯ

Махмудова Лола Бахроновна
Доцент кафедры «Эпидемиология»

Самаркандского государственного
медицинского университета
Элмуродов Акбар Равшан угли
Ординатор 1-го года обучения кафедры
«Эпидемиология» Самаркандского государственного
медицинского университета
Намозов Сардор Намозович
Ординатор 1-го года обучения кафедры
«Эпидемиология» Самаркандского государственного
медицинского университета

Аннотация: В статье рассматриваются эпидемиологические особенности вирусного гепатита А, механизм передачи инфекции, источник возбудителя, факторы риска и основные меры профилактики. Гепатит А преимущественно передаётся фекально-оральным путём, в том числе через загрязнённую воду и пищевые продукты, а также при несоблюдении правил личной гигиены. Освещается значение санитарно-гигиенических мероприятий, безопасного питьевого водоснабжения, пищевой безопасности, информирования населения и вакцинации. Подчёркивается важность взаимодействия медицинских организаций, санитарно-эпидемиологических служб и населения для снижения распространения инфекции.

Ключевые слова: вирусный гепатит А, эпидемиология, фекально-оральный путь, санитария, профилактика, вакцинация, питьевая вода, пищевая безопасность.

EPIDEMIOLOGY AND PREVENTION OF HEPATITIS A AMONG THE POPULATION

Lola Bakhronovna Makhmudova
Associate Professor, Department of Epidemiology,

Samarkand State Medical University
Akbar Ravshan ugli Elmurodov
First-Year Resident, Department of Epidemiology,
Samarkand State Medical University
Sardor Namozovich Namozov
First-Year Resident, Department of Epidemiology,
Samarkand State Medical University

Abstract: This article reviews the epidemiological characteristics of hepatitis A, its transmission mechanism, source of infection, risk factors, and main preventive measures. Hepatitis A is mainly transmitted through the faecal–oral route, including contaminated water and food, and inadequate personal hygiene. The article discusses the importance of sanitation and hygiene, safe drinking water, food safety, public awareness, and vaccination. It also emphasizes cooperation between healthcare institutions, sanitary and epidemiological services, and the public to reduce the spread of infection.

Keywords: hepatitis A, epidemiology, faecal–oral transmission, sanitation, prevention, vaccination, drinking water, food safety.

Yuqumli kasalliklarning oldini olish aholi salomatligini muhofaza qilishning muhim yo‘nalishlaridan biridir. Virusli gepatit A jigarni zararlovchi o‘tkir virusli infeksiya bo‘lib, ko‘pincha ifloslangan suv yoki oziq-ovqat orqali yuqadi. Kasallikning tarqalishi ichimlik suvi sifati, sanitariya sharoitlari, shaxsiy gigiyena va aholining profilaktik bilimlari bilan chambarchas bog‘liq. Gepatit A barcha yosh guruhlarida uchrashi mumkin. Ayrim hollarda kasallik yengil kechadi, biroq kattalarda va ayrim xavf guruhlarida og‘irroq kechishi mumkin. Kasallik surunkali gepatitga aylanmaydi, ammo o‘tkir davrda jiddiy holatlarga olib kelishi ehtimoli mavjud. Shu sababli kasallikni erta aniqlash, yuqish zanjirini uzish va profilaktik tadbirlarni izchil amalga oshirish muhimdir. Maqolaning maqsadi virusli gepatit A ning asosiy epidemiologik

xususiyatlarini umumlashtirish hamda aholi orasida kasallik tarqalishining oldini olishga qaratilgan chora-tadbirlarni yoritishdan iborat.

Gepatit A ning qo‘zg‘atuvchisi — gepatit A virusi. Infeksiyaning asosiy manbai kasallangan odam hisoblanadi. Virus najas bilan tashqi muhitga ajralib chiqadi va ifloslangan qo‘l, suv, oziq-ovqat yoki maishiy buyumlar orqali boshqa odamga o‘tishi mumkin. Yuqish xavfi sanitariya sharoitlari talab darajasida bo‘lmagan joylarda, shuningdek, odamlar zich yashaydigan yoki umumiy sanitariya infratuzilmasidan foydalanadigan muhitlarda ortishi mumkin. Kasallikning inkubatsion davri odatda taxminan 14–28 kunni tashkil etadi, biroq muddat o‘zgarishi mumkin. Belgilar orasida holsizlik, ishtahaning pasayishi, ko‘ngil aynishi, qorin sohasidagi noqulaylik, tana haroratining ko‘tarilishi, siydik rangining to‘qlashishi va teri yoki ko‘z oqining sarg‘ayishi kuzatilishi mumkin. Bolalarda infeksiya ba’zan belgilarsiz yoki yengil kechadi. Shu sababli faqat tashqi belgilar asosida tashxis qo‘yish mumkin emas; zarur hollarda laborator tekshiruvlar o‘tkaziladi.

Virusli gepatit a profilaktikasi: Profilaktika choralari bir-birini to‘ldiruvchi bir necha yo‘nalishdan iborat. Birinchidan, aholiga xavfsiz ichimlik suvi yetkazib berish, kanalizatsiya tizimlarini talab darajasida saqlash va suv manbalarini muntazam nazorat qilish zarur. Ikkinchidan, oziq-ovqat mahsulotlarini xavfsiz tayyorlash, saqlash va tashish qoidalariga rioya qilish kerak. Meva va sabzavotlarni iste’mol qilishdan oldin yaxshilab yuvish, xom mahsulotlar bilan tayyor taomlar o‘rtasida ifloslanishning oldini olish tavsiya etiladi.Uchinchidan, qo‘l gigiyenasiga rioya qilish infeksiya yuqish zanjirini uzishda muhimdir. Qo‘llarni sovun va suv bilan hojatxonadan keyin, ovqat tayyorlashdan oldin va ovqatlanishdan oldin yuvish kerak. Muassasalarda qo‘l yuvish uchun toza suv, sovun va gigiyenik sharoitlar mavjud bo‘lishi lozim. Aholiga tushunarli tilda tayyorlangan axborot materiallari va sanitariya-ma’rifiy tadbirlar profilaktik xulq-atvorni shakllantirishga yordam beradi.

Virusli gepatit A fekal-oral yo‘l bilan yuqadigan va sanitariya-gigiyena sharoitlari bilan chambarchas bog‘liq bo‘lgan yuqumli kasallikdir. Uning tarqalishiga xavfsiz

bo‘lmagan ichimlik suvi, ifloslangan oziq-ovqat, shaxsiy gigiyena qoidalariga rioya qilmaslik va sanitariya infratuzilmasidagi kamchiliklar ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

Aholi orasida gepatit A profilaktikasini kuchaytirish uchun xavfsiz suv ta’minoti, oziq-ovqat xavfsizligi, qo‘l gigiyenasi, sanitariya-ma’rifiy ishlar, epidemiologik kuzatuv va zarur hollarda emlash choralarini uyg‘un ravishda olib borish lozim. Kasallik holatlarini erta aniqlash va tibbiy tavsiyalarga rioya qilish ham muhim hisoblanadi. Samarali profilaktika tibbiyot xodimlari, sanitariya-epidemiologiya xizmati, ta’lim muassasalari va aholining hamkorligiga bog‘liq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. World Health Organization. Hepatitis A [Electronic resource]. URL: https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/hepatitis-a.

2. Centers for Disease Control and Prevention. Clinical Overview of Hepatitis A [Electronic resource]. URL: https://www.cdc.gov/hepatitis-a/hcp/clinical-overview/index.html.

3. Centers for Disease Control and Prevention. Prevention of Hepatitis A [Electronic resource]. URL: https://www.cdc.gov/hepatitis-a/prevention/index.html.

4. Mirtazayev O.M., Zuyeva L.P., Matnazarova G.S. Epidemiologiya. – Toshkent, 2020. – 602 b. – ISBN 978-9943-4541-9-4.

5. Musaboyev E.I., Bayjanov A.Q. Yuqumli kasalliklar, epidemiologiya va parazitologiya. – Toshkent: O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2007.

6. Fazliddinov J., Valiyeva M. Virusli gepatitlar (A, E va B)ning epidemiologiyasi, profilaktikasi va epidemiyaga qarshi chora-tadbirlarni tashkillashtirish // Medicine, Pedagogy and Technology: Theory and Practice. – 2024. – Vol. 2, No. 11. – B. 100–107. – DOI: 10.71337/inlibrary.uz.mpttp.59272.